

Úroveň	3. a 4. úroveň / průzkumník a objevitel
Třída	4.–6. ročník
Časový odhad	Cca 60 minut, záleží na rychlosti čtení
Rozvíjená dovednost	Vyhledávání a zpracování informací, porozumění textu
Pomůcky	Papír, tužka
Zdroj	ORLEV, Uri. <i>Ostrov v Ptačí ulici</i> , Práh, 2013. ISBN 978-80-7252-433-4.
Téma	Druhá světová válka, život v ghettu

Jak postupovat

Na začátek pro naladění a soustředění se na téma můžete využít metodu volného psaní. Ať po předem stanovenou dobu (třeba pět minut) píše dítě to, co ho napadne k tématu *Druhá světová válka*. Může psát v souvislých větách cokoli. Tužka se nesmí tzv. odlepit od papíru. Pokud už neví, co psát, pak i tento fakt zapisuje do textu, který tvoří. Např.: *Druhá světová válka byl strašlivý konflikt, při kterém zemřelo hodně lidí. ... už nevím, co o tom dál psát. Možná to, že válka je vždycky strašná.* Napoprvé je tato metoda obtížná, ale při opakování již nečiní větší obtíže. Není žádoucí při psaní opravovat pravopisné chyby. Aktivita dobře navodí mysl dítěte na nadcházející práci.

Dejte pak dítěti text k přečtení. A následně pracovní list k vyplnění. Při vyplňování pracovního listu se možná bude muset vrátit k textu. U popisu hlavního hrdiny si může dítě vyzkoušet metodu Pětílístku.

Nakonec můžete zkontrolovat vyplněné odpovědi k otázkám v pracovním listu, nebo si je může dítě zkontrolovat samo (správné řešení najdete na konci). Pro zhodnocení práce využijte list sebehodnocení na konci. Je dobré aktivitu nějakým způsobem uzavřít.

Tatínkovo tajemství (1. kapitola)

Otevřel jsem oči. Tatínek seděl na podlaze. Před ním hořela svíčka. Byl jsem hrozně unavený a navíc jsem se probudil uprostřed snu. Zívám a chci se zkusit vrátit zpátky, abych se dozvěděl, jak sen dopadl. Někdy se to povede. Když se člověk úplně neprobere. Maminka říkala, že do snu se můžete vrátit, jen pokud se nepodíváte z okna. Ale okno bylo teď zatemněné a venku byla stejně tma. Něco mi tu nehrálo. Co to tatínek na podlaze dělá? Cosi kutil s malými kovovými součástkami. Poznal jsem to podle zvuku. Otíral je a díval se na ně. Pak si všiml, že jsem se na posteli posadil. Hned všechno přikryl rukou, jako by chtěl přede mnou něco utajit. Mně však bylo hned jasné, co to je. Viděl jsem rukojeť se spouští. Můj táta má pistoli! Probral jsem se docela. Chystá se s ní zabít Němce?

Maminka byla pryč. Šla navštívit přátele do sionistického hnutí do ghetta A, ale nevrátila se odtamtud. Stalo se to před týdnem nebo deseti dny. Nepočítal jsem to. Na počítání mi bylo příliš smutno.

Ze začátku jsme měli za to, že ji odvedli na práci někam poblíž. Pak jsme si říkali, možná ji vzali na pár dní někam dál. Nakonec jsme si začali myslet, že ji odvezli do Německa. Nebylo mnoho lidí, kteří by odtamtud přes Červený kříž dostali dopis, a nevědělo se ani, jestli ty dopisy těm, co je posílali, někdo nadiktoval, nebo jestli byly opravdické.

Táta se na mě na okamžik zadíval a pak zvedl dlaně, kterými rozebranou pistoli zakrýval. Otevřel jsem pusku a chtěl jsem se začít vyptávat, ale on si položil prst na ústa. Možná kvůli Grünovým, kteří spali ve vedlejším pokoji našeho společného bytu. Slezl jsem z postele, došel k němu a posadil se ke svíčce na podlahu.

„To je opravdická pistole?“ zeptal jsem se šeptem.

„Ano,“ usmál se na mě táta. Bylo to úplně zřejmé, ale já tomu nemohl uvěřit. Neslyšel jsem, že by někdo ze sousedů měl pistoli. Jestli v ghettu byli nějakí lidé, kteří ji měli, bylo jich určitě hodně málo. Možná tak dva tři. Po pravdě řečeno, neměl jsem tušení kolik. Takové věci se před dětmi tajily.

„Co to děláš?“

„Čistím ji a olejuju, abych ji měl připravenou, pro všechny případy.“

„Půjdeš zabít Němce?“

„Ano,“ odpověděl táta.

Polekal jsem se.

„Zítřej?“

„Ne,“ uklidnil mě, „neboj.“

Tatínek neměl v úmyslu prozradit mi, že má pistoli, přestože jsem mu jinak se vším pomáhal. Když jsme společně s Grünovými stavěli bunkr. Když jsme si jen sami pro sebe budovali malou skrýš za prkny na půdě. O opravách v domácnosti ani nemluví. Ale když už jsem jeho tajemství odhalil, bez okolků mi ukázal, jak se zbraň rozebírá a skládá. Jak se čistí a olejuje. Co se musí promazat a co je potřeba od oleje očistit, předtím než začnete střílet.

„Jak to všechno víš? “

„Býval jsem vojákem. “

„O tom jsi mi nikdy nevyprávěl. “

„Nebylo to zrovna nejhezčí období, “ řekl táta. „Mě sice po nějaké době vybrali do reprezentace v boxu. Jiní Židé tam ale trpěli a mně jich bylo líto. “

Byla to italská Beretta se sedmi náboji v zásobníku. Táta je jeden po druhém vyndal a vysvětlil mi, z čeho se náboj skládá.

„Naučím tě z té pistole střílet, “ prohlásil po dlouhém přemýšlení, jako by se v duchu už rozhodl.

Začal jsem se učit. Kdyby mě uprostřed noci někdo probudil, dokázal bych mu slovo od slova zopakovat: italská Beretta 1934, ráže 9 milimetrů, délka hlavně 92 milimetrů, celková délka 149 milimetrů, váha 680 gramů.

Od té doby jsem několik nocí za sebou sedával na podlaze, a já jsem rozebíral a skládal naši pistoli a tatínek mi ukazoval, jak se natahuje, jak se odjišťuje a jak zajišťuje. Všechno po pořádku. Pak mě učil mířit na terč. Ležel proti mně s terčíkem, který vystříhl z tvrdého papíru, a já mířil na štěrbinku proraženou v jeho středu. Potom jsem zmáčkl spoušť a řekl:

„Prásk! “

Štěrbinkou táta viděl, jestli jsem se trefil nebo minul.

„Jednou, “ říkával, „ti tenhle výcvik možná pomůže přežít, Alexi. Kdo ví, kdy a jak tahle válka skončí. “ Povzdechl si. Válka trvala už tři roky. Říkalo se jí druhá světová. Táta si pamatoval i tu první. Jednou jakoby žertem poznamenal: „A ty se dožiješ i té třetí. “

Chtěl tím říci, že budu ještě dlouho žít, nebo jenom to, že tahle válka nebude tou poslední? Zeptal jsem se ho na to a on mi vysvětlil, že když skončila první světová válka, byli všichni přesvědčeni, že žádná další už nebude. A už ji tu máme. V první světové válce ale nezabýjeli Židy. Nezaměřovali se na ně. Židé sloužili ve všech možných armádách, které bojovaly na nejrůznějších místech, a byli zabíjeni stejně jako ostatní vojáci. Možná se dokonce zabýjeli navzájem. Kdo ví. V domě tatínkových rodičů, tedy u babičky a dědečka, bydleli během té války němečtí důstojníci a nikomu nic zlého nedělali. Je to zvláštní pomýšlení. Jenom sebrali všechny měděné kliky a měděné nádoby, aby se z toho mohla odlít děla. A jeden z nich se dvořil tetě Lunie. Babička se moc zlobila. Jak to, že tehdy to byli obyčejní lidé? To táta vysvětlit nedovedl. Možná proto lidé ze začátku nechtěli věřit, že Němci Židy zabíjejí, a mysleli si, že je odvázejí na práci.

Tatínek a já jsme bydleli v činžovním domě, který patřil k továrně vyrábějící provazy pro německou armádu. Brzy ráno sotva se rozednilo, odcházel tatínek do práce. Já se ukryl na půdě, nebo mě táta schoval dole, v bunkru. Podle toho, co se zrovna povídalo. Někdy mě provedl tajnými otvory probouranými ve zdech bytů a ukryl mě v továrním skladišti. Tak mě měl nablízku a taky jsem se tolik nenudil.

Skladník Baruch mě učil vázat uzly na tenkých i silných provazech a povídal si se mnou o všem možném. Jsem si jistý, že starý Baruch je tak chytrý, jako byl král Šalamoun. Ale ani Baruchovi jsem o pistoli neprozradil jediné slovo. Přisahal jsem tátovi, že to neudělám.

Dřív jsem neměl ani tušení, že tatínek nosí pistoli stále při sobě. Měl ji v pouzdře připevněném v podpaží koženým řemenem. V noci si ji dával pod polštář. Táta se nebál, že ji Němci najdou.

Žádného Němce by ani ve snu nenapadlo, že nějaký Žid v továrně nebo venku na ulici nosí zbraň. Zbraně u nás nikdy nehledali, ani když po skupinkách odváděli lidi na shromaždiště, kde je nakládali do vlaků a posílali do pracovních táborů. Údajně.

Starý Baruch vždycky uvařil čaj v malé elektrické konvici. Hlídal sklad a zapisoval balíky provazů, které přivázeli, i balíky, které ze skladu odváželi. Jezdilo sem auto s německým vojákem a dvěma nosiči z továrny, kteří balíky nakládali. Když přijel blondatý Němec, nabídl Baruchovi cigaretu. Ale Baruch ho za to na čaj nepozval. Když přijel zrzavý Němec, křičel na něj a nutil ho tahat balíky spolu s nosiči. Taky ho kopal. Poté co odjeli, otřel si Baruch z tváře pot a s povzdechem se posadil. Pak si pohladil levou nohu dole nad botou po vnitřní straně a něco si pro sebe zamumlal. Jednou jsem se ho zeptal:

„Bolí vás noha, Baruchu? “

Rychle na mě pohlédl a po chvilce váhání povytáhl nohavici. Uviděl jsem, že má v botě zasunutý velký kuchyňský nůž se širokou čepelí.

„Jednoho dne si starý Baruch přinejmenším s jedním Němcem vyřídí účty. “

„Já taky, “ vyhrkl jsem a hned jsem zase zmlkl. Uvědomil jsem si, že chybělo maličko a vyzradil bych tajemství. „Taky bych chtěl takový nůž, “ řekl jsem nakonec.

„Na tyhle věci jsi ještě malý. “ Odpověděl, „ale až vyrosteš, už si budeš umět poradit. “

Zabít Němce nebylo tak snadné. Ale nebylo to ani zvlášť těžké. Žádného z nich ani nenapadlo, že by ho tady někdo mohl zavraždit. Němec, který chodíval do skladu, měl jenom pistoli, navíc zapnutou v pouzdře na opasku. Musel by pouzdro otevřít a vytáhnout ji. Baruch by ho zatím mohl probodnout nožem. Třeba zezadu. Sice to není moc hrdinské, ale táta říkal, že pokud jde o Němce, pravidla rytířského boje přestávají platit. Už jenom proto, že oni je porušili jako první. Přesně jako starý Baruch, ani tatínek nemohl svoji zbraň použít. Jenom mluvil o tom, že ten den přijde. Kdyby totiž někdo v továrně nebo v naší ulici napadl Němce, zabili by Němci hodně mužů, žen i dětí, aby všechny postrašili a aby se nikdo neodvážil udělat to znovu. Zastráovací akce. Tak tomu říkali. A opravdu se nikdo neodvážil. Kdo by si mohl vzít na svědomí tolik lidských životů jenom proto, že dostal chuť dát jednomu Němci za vyučenou. Tatínek říkal:

„Nemůžeme si být jistí, že to, co se povídá, je pravda, a že všechny Židy, které odsud odvázejí, zabíjejí v táborech. “

„Ale můžeme, “ namítl Baruch. „Já sám jsem mluvil s klukem, který odtamtud utekl. Vyprávěl jsem ti to přece. “

Tatínek si povzdechl. Raději chtěl věřit, že se maminka zase vrátí.

„Jestli to víš, Baruchu, tak proč nic neuděláš? “ ptal se táta.

„Já mám jiný úkol, “ odpověděl Baruch. „Dávám ti pozor na synka, “ a mrkl na mě jedním okem.

Tatínek se vrátil do práce.

Jedním z námětů našich rozhovorů s Baruchem byl - Hitler. Baruch ho samozřejmě osobně neznal, ale přečetl hodně knih. I knihu, kterou napsal přímo Hitler.

„Vezmi si například Napoleona, “ vysvětloval mi, „za napoleonských válek taky zahynula spousta lidí. Byl hladomor. Bojovalo se. Ale Hitler dělá něco, co zatím nikdo neudělal. Staví továrnu, ve které se budou chladnokrevně zabíjet lidské bytosti. Jako krávy na porážce. To je ten rozdíl. “

Svůj výklad zakončoval takhle:

„A proto tuhle válku prohraje, zabijí ho jako psa, celé Německo srovnají se zemí a Hitlera si budou všichni pamatovat na věky věků a proklínat ho. “

Tatínek jednou prohlásil:

„Spíš by měli každou památku na něj vymazat z historie. Jako by nikdy neexistoval.“

„Kdepak,“ nesouhlasil Baruch, „lidi si musí tohle všechno pamatovat, aby se ostatní národy poučily a uvědomily si, jak to může dopadnout, když si zvolí do čela státu šílence. A aby ostatní národy věděly, že v jistých situacích se i děti musí chopit zbraní.“

Po očku jsem se podíval na táta.

Kdybychom táta a já byli s maminkou, když ji tehdy venku chytili, nikam by nám ji neodvedli. Ani kdyby pak zavraždili všechny lidi v ulici.

Volné psaní

Piš cokoliv, co tě napadá o tématu 2. světová válka:

Slovníček pojmů:

<i>ghetto</i>	Část města, kde žijí lidé stejného náboženství nebo národnosti odděleně od příslušníků majoritní/většinové společnosti.
<i>Varšavské ghetto</i>	Ghetto zřízené německou okupační správou v roce 1940, které bylo postupně obehnáno zdí. Do něj bylo násilně sestěhováno asi 450 000 Židů, kteří museli žít na prostoru 2,6 km ² a nesměli oblast opouštět.
<i>Sionistické hnutí</i>	Hlavním cílem jeho představitelů bylo a je přesídlení Židů do země izraelské a vybudování a udržení židovského státu.

1. Porovnej nyní svoje volné psaní s tím, co ses dozvěděl/a o 2. světové válce z 1. kapitoly knihy.

Co už jsem znal/a?

Co jsem se dozvěděl/a nového z 1. kapitoly?

Co mě zajímá, co bych se chtěl/a ještě dozvědět?

2. Kdo je hlavní postavou příběhu, známe jeho jméno?

3. Které další postavy se v 1. kapitole objevují?

4. Co ses dozvěděl/la o hlavním hrdinovi? Vypracuj pětílístek:

Na první řádek napiš např. zde jméno hlavního hrdiny. Na druhý řádek napiš dvě přídavná jména (jaký je). Na třetí řádek napiš 3 slovesa, která vyjadřují, co postava dělá. Na čtvrtý řádek napiš větu o čtyřech slovech, která vyjadřuje další skutečnosti, o nichž v předchozích řádcích ještě nebyla řeč. Poslední řádek – napiš jedno slovo nebo sousloví, heslo, přezdívku, která ještě postavu vystihuje.

Kdo je hlavní postavou příběhu, známe jeho jméno? Známe – Alex, židovský kluk

Které další postavy se v 1. kapitole objevují? Tatínek, jeho syn, vypráví o mamince a babičce, Grünovi, Starý Baruch

Na závěr je vhodné vyzvat dítě, aby zhodnotilo svou aktivitu. Můžete využít jednoduché odstupňování níže. Je vhodné hodnotit aktivitu hned po ukončení činnosti, aby se děti sebehodnocení naučily. Nemusí to být nic složitého, důležité je činnost uzavřít.

Volné psaní mi šlo bez problémů, psal/a jsem plynule a dobře jsem formuloval/a své myšlenky. Otázky z pracovního listu jsem dokázal/a zodpovědět všechny správně již na základě prvního čtení. Nepotřeboval/a jsem se příliš dívat do textu. Nedělalo mi potíže objektivně zhodnotit, co nového jsem se z ukázky dozvěděl/a. Vypracování pětilístku mi šlo dobře a nemusel/a jsem se vracet k textu příliš často.

Při volném psaní jsem občas hledal/a myšlenky a formulace. Otázky z pracovního listu jsem dokázal/a zodpovědět správně, při odpovědích na některé z nich jsem se vracel/a do textu opakovaně a dohledával/a informace. Celkem srozumitelně jsem zhodnotil/a, co nového jsem se z ukázky dozvěděl/a. Vypracování pětilístku mi zabralo trochu více času a musel/a jsem se k textu opakovaně vracet.

Při volném psaní jsem obtížněji hledal/a myšlenky. Některé otázky z pracovního listu mi dělaly potíže, na některé jsem neodpověděl/a správně nebo jsem odpověď nenašel/nenašla., i když jsem odpovědi ještě v textu opakovaně dohledával/a. S menší pomocí jsem dokázal/a celkem dobře vyjmenovat, co nového jsem se dozvěděl/a. S dopomocí jsem pětilístek zvládnul/zvládla vytvořit.

Jak mě to bavilo?

